

READING MATURALNY

08. Jak zgadywać znaczenie słów z kontekstu

Matura podstawowa + matura rozszerzona

Strategie, wskazówki kontekstowe, pułapki, ćwiczenia i odpowiedzi z analizą

Ważne: Rozpoznawanie znaczenia nieznanego słowa z kontekstu nie jest osobnym typem zadania nazwanym przez CKE. Jest jednak praktyczną umiejętnością potrzebną podczas rozumienia tekstów: pomaga znaleźć informacje, wyciągać wnioski i rozumieć sens fragmentu bez tłumaczenia każdego słowa.

08. ZNACZENIE SŁÓW Z KONTEKSTU

Jak poradzić sobie z nieznanym słowem bez słownika

Na maturze prawie na pewno trafisz na słowa, których nie znasz. Nie oznacza to, że nie możesz zrozumieć tekstu. Bardzo często wystarczy ustalić przybliżone znaczenie na podstawie tego, co znajduje się przed i po nieznanym wyrazie.

1. Najważniejsza zasada: nie potrzebujesz idealnego tłumaczenia

- Twoim celem jest zrozumieć sens zdania, a nie znaleźć słownikową definicję każdego słowa.
- Czasem wystarczy wiedzieć, czy wyraz oznacza coś pozytywnego czy negatywnego.
- Czasem wystarczy ustalić, czy chodzi o osobę, rzecz, czynność, cechę albo skutek.
- Jeżeli nieznane słowo nie jest potrzebne do rozwiązania zadania, możesz je pominąć.

The path was slippery, so we had to walk very slowly.

Nawet jeśli nie znasz slippery, wiesz, że coś sprawiło, że trzeba było iść bardzo wolno. Najprawdopodobniej ścieżka była śliska / trudna do bezpiecznego przejścia.

Nie rób tego: Nie zatrzymuj się automatycznie przy każdym nieznanym słowie. Najpierw zapytaj: Czy muszę je znać, aby odpowiedzieć na pytanie?

2. Strategia 6 kroków

KROK 1. Przeczytaj całe zdanie

- Nie zgaduj na podstawie samego nieznanego słowa.

KROK 2. Przeczytaj zdanie przed i po

- Wskazówka może znajdować się w sąsiednim zdaniu.

KROK 3. Określ część mowy

- Czy to rzeczownik, czasownik, przymiotnik czy przysłówek? To mocno ogranicza możliwe znaczenie.

KROK 4. Poszukaj sygnałów logicznych

- however, but, although = kontrast
- because, since = przyczyna
- therefore, so, as a result = skutek
- for example, such as = przykład

KROK 5. Zastąp słowo prostym określeniem

- np. good / bad / difficult / person / action / money / place - nie musisz od razu znać dokładnego polskiego odpowiednika.

KROK 6. Sprawdź, czy znaczenie pasuje do całego fragmentu

- Jeśli Twoje znaczenie powoduje sprzeczność z resztą tekstu, spróbuj ponownie.

3. Wskazówka nr 1 - definicja lub wyjaśnienie

Autor czasem sam wyjaśnia trudniejsze słowo.

The hotel offers a complimentary breakfast, which means guests do not have to pay for it.
which means... podaje definicję. complimentary = bezpłatny.

Many animals are nocturnal; in other words, they are active mainly at night.
in other words wprowadza parafrazę. nocturnal = aktywny nocą.

- which means
- in other words
- that is
- meaning
- known as

4. Wskazówka nr 2 - synonim lub parafraza

The room was tiny. In fact, it was so small that there was hardly enough space for the bed.
tiny = very small.

The task seemed straightforward, and most students completed it without difficulty.
straightforward = easy / uncomplicated.

Szukaj: drugiego sposobu opisanie tej samej rzeczy. Autor często powtarza sens innymi słowami.

5. Wskazówka nr 3 - kontrast i przeciwieństwo

Unlike her outgoing sister, Maya is rather reserved and rarely speaks to strangers.
outgoing jest przeciwstawione reserved. reserved oznacza raczej cichy / powściągliwy.

The first part of the journey was exhausting, but the final section was effortless.
but tworzy kontrast. effortless = niewymagający wysiłku / łatwy.

- but
- however
- although
- unlike
- whereas
- while
- instead
- rather than

6. Wskazówka nr 4 - przykład

The shop sells various household appliances, such as kettles, microwaves and vacuum cleaners.
Przykłady pokazują, że appliances to urządzenia / sprzęty.

She avoids caffeinated drinks, for example coffee, energy drinks and some types of tea.
Przykłady pomagają ustalić znaczenie caffeinated.

Uwaga: Nie próbuj tłumaczyć słowa przed przykładami w oderwaniu od nich. Najpierw określ wspólną kategorię przykładów.

7. Wskazówka nr 5 - przyczyna i skutek

The road was flooded, so the organisers had to cancel the race.

Jeśli coś powoduje odwołanie wyścigu i dotyczy drogi, flooded musi oznaczać zalaną.

After working twelve hours without a break, Nina felt drained and went straight to bed.

Rezultat - od razu poszła spać - sugeruje, że drained = bardzo zmęczona / wyczerpana.

8. Wskazówka nr 6 - zachowanie i sytuacja

When the waiter brought the wrong dish for the third time, Leo frowned and asked to speak to the manager.
Zachowanie pokazuje negatywną reakcję. frowned = zmarszczył brwi / okazał niezadowolenie.

The dog approached cautiously, stopping every few steps and watching us carefully.
Opis zachowania podpowiada: cautiously = ostrożnie.

9. Gramatyka pomaga zgadywać

Spójrz na miejsce słowa w zdaniu.

- a / an / the + ____ -> często rzeczownik
- very / extremely + ____ -> często przymiotnik lub przysłówek
- to + ____ -> często czasownik
- ____ + noun -> często przymiotnik
- subject + ____ + object -> często czasownik

The company introduced a new incentive to encourage employees to cycle to work.

a new + rzeczownik -> incentive jest rzeczą / rozwiązaniem. Dalsza część mówi, że ma zachęcić pracowników, więc to bodziec / zachęta.

10. Budowa słowa - prefixy i suffixy

Czasem część znaczenia można wywnioskować z budowy wyrazu.

- un- / im- / in- / dis- -> często znaczenie przeciwne: unhappy, impossible, inaccurate, dishonest
- re- -> ponownie: rewrite, rebuild, reconsider
- less -> bez: careless, homeless, useless
- ful -> pełen / mający cechę: helpful, useful, successful
- er / -or -> osoba wykonująca czynność: employer, inventor
- ment / -tion / -ness -> często rzeczowniki: improvement, invention, happiness

Ostrożnie: Budowa słowa jest tylko wskazówką. Nie zgaduj znaczenia wyłącznie na podstawie prefiksu lub sufiksu, jeśli kontekst mówi coś innego.

11. Kolokacje - słowa, które często występują razem

The company suffered a sharp decline in sales.

sharp + decline oraz in sales sugeruje duży / gwałtowny spadek.

The restaurant has gained a reputation for excellent service.

gain + reputation sugeruje zdobyć opinię / reputację.

- make a decision
- reach an agreement
- raise awareness
- meet a deadline
- heavy traffic
- strong evidence
- high demand

W praktyce: Jeżeli znasz jedno słowo z typowej kolokacji, drugie często da się odtworzyć z kontekstu.

12. Phrasal verbs z kontekstu

We ran out of water halfway through the hike, so we had to return to the village.

Skoro trzeba było wrócić po wodę, run out of = nie mieć już / skończyć zapas.

The meeting was put off until Friday because two managers were ill.

until Friday + powód sugerują przesunięcie terminu. put off = postpone.

She turned down the job offer because the salary was too low.

because the salary was too low wyjaśnia, że turn down = refuse.

13. Fałszywe tropy - czego NIE robić

1. Nie zgaduj po podobieństwie do polskiego

- actual nie oznacza aktualny
- eventually nie oznacza ewentualnie
- sensible oznacza zwykle rozsądny, nie sensowny
- sympathetic nie oznacza sympatyczny

2. Nie opieraj się na jednym słowie

- Czytaj całe zdanie i sąsiednie zdania.

3. Nie wybieraj najbardziej skomplikowanego tłumaczenia

- Na egzaminie liczy się sens. Przybliżone easy / difficult / angry / refuse może w zupełności wystarczyć.

4. Nie ignoruj słów typu but i however

- Mogą całkowicie odwrócić znaczenie fragmentu.

14. Czy muszę znać to słowo, aby odpowiedzieć?

Tekst: The café was bustling when we arrived, but luckily we found a table near the window.

Pytanie: Did they manage to find somewhere to sit?

Odpowiedź: Yes.

Wniosek: Nie musisz dokładnie wiedzieć, że bustling = pełen ludzi / tętniący życiem. Pytanie można rozwiązać na podstawie dalszej części zdania.

15. Vocabulary upgrade - poziom rozszerzony

Na rozszerzeniu teksty są dłuższe i w minimalnym stopniu adaptowane, dlatego umiejętność pracy z nieznanym słownictwem jest szczególnie praktyczna.

- Zwracaj uwagę na ton autora: approving, critical, doubtful, enthusiastic.
- Rozpoznawaj znaczenie przez relacje między zdaniami, nie tylko pojedyncze słowa.
- Szukaj przykładów, konsekwencji i kontrastów w całym akapicie.
- Nie próbuj tłumaczyć idiomu dosłownie - ustal jego funkcję w sytuacji.

The proposal looked promising on paper, but the committee remained sceptical and asked for further evidence.

sceptical nie musi być znane dokładnie. Kontekst: proszą o dalsze dowody -> nie są jeszcze przekonani.

16. Trening 1 - wybierz znaczenie z kontekstu

1. The village is remote, and the nearest supermarket is over 30 kilometres away.

- Co oznacza "remote"?
- A. crowded
 - B. far from other places
 - C. modern
2. The instructions were vague, so nobody was sure what to do next.
- Co oznacza "vague"?
- A. unclear
 - B. very long
 - C. unnecessary
3. After months of discussion, both sides finally reached a compromise.
- Co oznacza "compromise"?
- A. an agreement in which both sides accept less
 - B. a serious argument
 - C. a legal punishment
4. The restaurant was packed, yet the staff remained efficient and served everyone quickly.
- Co oznacza "efficient"?
- A. slow and careful
 - B. organised and effective
 - C. unfriendly
5. The medicine may cause mild side effects, such as a slight headache or tiredness.
- Co oznacza "mild"?
- A. not severe
 - B. dangerous
 - C. permanent
6. Tom was hesitant to sign the contract and asked for another day to think about it.
- Co oznacza "hesitant"?
- A. eager
 - B. unsure
 - C. unable

Odpowiedzi z analizą

1. B. far from other places

30 kilometres to the nearest supermarket pokazuje, że miejsce jest odległe.

2. A. unclear

Skutek: nobody was sure what to do. Instrukcje były niejasne.

3. A. an agreement in which both sides accept less

Po miesiącach dyskusji obie strony finally reached... - chodzi o porozumienie.

4. B. organised and effective

Mimo tłumu obsłużyli wszystkich szybko.

5. A. not severe

Przykłady: slight headache, tiredness - łagodne skutki uboczne.

6. B. unsure

Poprosił o dodatkowy dzień na zastanowienie, więc nie był pewien.

17. Trening 2 - krótki tekst maturalny

When a local museum introduced evening opening hours, managers were unsure whether the change would attract enough visitors. Their doubts soon disappeared. The first Friday evening was so busy that extra staff had to be

called in. What surprised the museum most was the diversity of the audience: many visitors were young adults who said they had previously found daytime opening hours inconvenient. Encouraged by the response, the museum decided to make the arrangement permanent.

1. What does "their doubts soon disappeared" suggest?
A. The managers quickly saw that the idea was successful.
B. The managers forgot about the new opening hours.
C. The managers decided to cancel the experiment.
2. What does "diversity" most probably refer to here?
A. the large number of museum exhibits
B. the variety of people who came
C. the different ticket prices
3. What does "permanent" mean in the final sentence?
A. lasting rather than temporary
B. free for visitors
C. available only on Fridays

Odpowiedzi z analizą

1. A

Pierwszy wieczór był tak popularny, że trzeba było wezwać dodatkowych pracowników.

2. B

Po dwukropku autor wyjaśnia, że pojawiło się wielu młodych dorosłych - chodzi o zróżnicowanie publiczności.

3. A

Eksperyment się udał, więc rozwiązanie przestało być tymczasowe.

18. Trening 3 - poziom rozszerzony

The company initially dismissed remote work as a short-term solution. Yet employee surveys consistently showed that many staff were more productive at home. Managers were particularly struck by the decline in absenteeism: fewer employees were taking unplanned days off. The evidence eventually prompted the company to adopt a hybrid model, despite earlier reservations about teamwork and communication.

1. dismissed

- A. considered unimportant or unsuitable
- B. officially introduced
- C. carefully tested

2. decline

- A. an increase
- B. a reduction
- C. a complaint

3. prompted

- A. caused or encouraged
- B. prevented
- C. delayed

4. reservations

- A. bookings
- B. doubts or concerns
- C. formal rules

Odpowiedzi z analizą

1. A. considered unimportant or unsuitable

short-term solution + późniejsze Yet pokazują, że firma początkowo nie traktowała pracy zdalnej jako rozwiązania docelowego.

2. B. a reduction

Dalsza część wyjaśnia: fewer employees were taking unplanned days off.

3. A. caused or encouraged

Dowody doprowadziły firmę do przyjęcia modelu hybrydowego.

4. B. doubts or concerns

despite earlier reservations about teamwork - chodzi o wcześniejsze obawy.

19. Mini-checklista na maturę

- Czy to słowo jest potrzebne do odpowiedzi?
- Jaka to część mowy?
- Co mówi całe zdanie?
- Co mówi zdanie przed i po?
- Czy jest definicja, przykład, kontrast albo skutek?
- Czy mogę zastąpić słowo prostszym określeniem?
- Czy moje znaczenie pasuje do całego fragmentu?

Najważniejsze przed maturą: Nieznane słowo nie jest automatycznie problemem. Najpierw spróbuj zrozumieć jego funkcję i przybliżony sens. Bardzo często to wystarcza, aby poprawnie rozwiązać zadanie.

Źródło zakresu egzaminacyjnego

Materiał dydaktyczny przygotowany z uwzględnieniem aktualnego Informatora o egzaminie maturalnym z języka angielskiego od roku szkolnego 2024/2025 (CKE) oraz aktualnej podstawy programowej dla języka obcego nowożytnego. CKE wskazuje w Readingu m.in. zadania wyboru wielokrotnego, dobieranie oraz zadania otwarte; teksty na poziomie rozszerzonym są oryginalne lub w minimalnym stopniu adaptowane.